

God die op ons wacht

Herderlijk schrijven over God de Vader

Inleiding

Dierbare broeders en zusters

Deze brief gaat over God de Vader. God is altijd groter dan onze woorden en voorstellingen. Groter ook dan ons hart, dat hunkert naar vriendschap, geborgenheid en geluk. Achter alle beelden blijft God het ondoorgrondelijke Geheim. Soms ervaren we Hem als verbijsterend afwezig, soms – vaak? – als onzegbaar nabij. Hij is de dragende grond onder de vluchtigheid van ons bestaan, bron waaruit wij leven.

Niemand heeft ooit God gezien, maar als wij God willen leren kennen kunnen wij kijken en luisteren naar Jezus. Hij kan ons onthullen wie God is. Hij aarzelt niet te zeggen: “Niemand kent de Zoon behalve de Vader en niemand kent de Vader behalve de Zoon, en ieder aan wie de Zoon Hem heeft willen onthullen” (Mt 11,27). Heel het bestaan van Jezus openbaart God. Hij is Immanuël, God met ons. Zijn diepste wezen is Woord van God te zijn. Eigenlijk spreekt Hij alleen over Hem en over de relatie tussen Hem en ons. Verhalen en gelijkenissen vloeien als vanzelf uit zijn mond. De ultieme openbaring van God breekt door op het kruis en in de opstanding. De verrezen Heer schenkt ons zijn Geest die ook ons laat zeggen: Abba, Vader.

Daarover willen wij mediteren in deze brief. Daarbij streven wij niet naar volledigheid. Wij laten ons vooral leiden door de parabel van de verloren zoon, waarin God naar voren komt als God die op ons wacht, de God bij wie wij thuis mogen zijn en ooit

Wij mogen thuiskomen bij God, die Vader van allen is! Over die blijde boodschap gaat deze brief. Het is een oproep tot bekering en tegelijk een boodschap van troost.

Deze brief is gericht aan alle rooms-katholieke gelovigen in Nederland, ook aan hen die zich misschien niet meer zo noemen, en tot alle christenen en mensen van goede wil. Hij staat in het kader van de voorbereiding op het jaar 2000. Eerder, in 1997 publiceerden wij al een herderlijk schrijven over Jezus Christus, *God met ons*, in wie wij God herkennen, en in wie wij de Mens bij uitstek zien. Met het herderlijk schrijven over de heilige Geest, *God in ons*, vestigden wij in 1998 de aandacht op de Geest als bron van hoop voor de toekomst. Dit schrijven over God de Vader, *God die op ons wacht*, voltooit het drieluik en is daarvan als het ware het middenpaneel.

Wij nodigen u uit deze brief ter hand te nemen, en hem rustig, bezinnend te lezen. En wij bidden dat de Geest van God daarbij aanwezig mag zijn.

2 februari 1999

Feest van Maria Lichtmis

De r.-k. bisschoppen van Nederland

De voorbereiding op het jaar 2000

Deze brief is een bijdrage aan de bezinning waartoe paus Johannes Paulus II ons heeft opgeroepen in zijn apostolische Brief over de voorbereiding op de viering van het Jubileumjaar 2000 *Tertio millennio adveniente*. Met de ogen van het geloof heeft hij daarin de weg van de kerk gedurende de laatste eeuw beschouwd als een voorbereiding op het nieuwe millennium. Een bijzondere plaats kent de paus daarbij toe aan het Tweede Vaticaans Concilie. Bovendien heeft hij allen opgeroepen zich op het komende jubeljaar voor te bereiden door terug te keren van wegen die afwijken van de geest van Christus en zijn evangelie.

Na het jaar van de Zoon (1997), van de Geest (1998), is 1999 het jaar dat in het bijzonder is toegewijd aan God de Vader. De paus schrijft daarover: “Heel het leven van de christen is als een pelgrimstocht naar het huis van de Vader, wiens onvoorwaardelijke liefde voor ieder menselijk schepsel en met name voor de ‘verloren zoon’ (vgl. Lc 15,11-32) wij iedere dag ervaren. Deze pelgrimstocht raakt het hart van iedere mens, strekt zich uit tot heel de gelovige gemeenschap en omsluit tenslotte de hele mensheid” (*Tertio millennio adveniente*, 49).

thuis mogen komen. Een vergevende God, een troostende God. Met het beeld van God die op ons wacht, sluiten we aan op het thema van het laatste voorbereidingsjaar op het nieuwe millennium: God de Vader. Aan het slot van deze brief staan wij ook stil bij het gebed dat Jezus ons leerde, het Onze Vader.

God de Vader

Wij kunnen over ons geloof in God de Vader niet spreken buiten de dagelijkse werkelijkheid en de gebeurtenissen van onze tijd om. Een kenmerk van onze tijd, de

tweede helft van de twintigste eeuw die wij nu afsluiten, is juist dat het vaderschap onder vuur is komen te liggen. Sommigen ijkten hiervoor de uitdrukking ‘het vaderloze tijdperk’. Die vaderloosheid kent verschillende vormen, die van afwezigheid maar ook van afwijzing, van bevrijding maar ook van verlatenheid.

Bevoogding en bevestiging

Ontelbare mensen voelen zich in onze tijd verweesd, ontheemd en staan ontworteld in het leven, ook in religieus opzicht. Terwijl in veel delen van de wereld het evangelie een warm onthaal vindt, namen en nemen in Europa na 2000 jaren christendom velen kritisch afstand van de kerk en stoot haar blijde boodschap bij hen op scepsis en onverschilligheid.

Veel mensen lijken niet bij machte te geloven in een God die betrokken is bij deze wereld, allergisch als zij zijn om te worden bevaderd of bevoogd. Mensen zoeken hun eigen weg en menen dat die strijdig is met de vormen van overgave, toewijding en gemeenschap die het christelijk geloof van ze vraagt. Zo vervreemden goedwillende mensen vaak van elkaar, van God, en uiteindelijk ook van zichzelf.

En toch, wij herkennen in deze tijd naast een drang naar vrijheid ook een groot verlangen naar geborgenheid, houvast en bevestiging. Daarom spreken wij met vertrouwen tot alle mensen over ons geloof in de blijde boodschap van Gods goedheid en trouw, Gods geduld en vergeving. Een boodschap die wij kernachtig zouden kunnen samenvatten met de woorden uit de eerste Brief van Johannes: “God is liefde.” (4,8.16).

Abba, Vader

Ouders met schoolgaande kinderen kennen het verschijnsel wel. Klasgenootjes van hun kinderen spreken hen aan met ‘mama van

...', of 'papa van ...' Op zo'n moment ervaren ouders dat zij een groot deel van hun identiteit ontleen aan hun kinderen. Zij krijgen door hun kinderen als het ware een andere naam. Een groot deel van de relatie met hun directe omgeving loopt via hun kinderen.

Zo ook kennen wij God als 'Abba van ...', 'Vader van Jezus'. Als wij christenen God 'Vader' noemen, dan geven wij daarmee zijn identiteit aan, zijn betrokkenheid op zijn Zoon, Jezus Christus. Door Hem hebben wij God leren kennen en zullen wij Hem steeds opnieuw en beter leren kennen. Door Christus zijn wij 'kinderen van God' geworden. Wij zeggen niet dat God geen goede Vader is voor mensen die Christus niet kennen. God wil immers Vader zijn voor alle mensen. Wij zeggen alleen: voor ons kan God niemand anders zijn dan de Vader van Jezus Christus.

De unieke verbondenheid van Jezus met zijn hemelse Vader blijkt uit heel zijn spreken en zwijgen, uit heel zijn doen en laten. Dit komt op bijzondere manier tot uitdrukking wanneer Jezus God aanspreekt als Abba, Vader, of: Papa. Wij mogen God ook op die intieme manier aanspreken, vooral wanneer wij tot God bidden met de woorden die Jezus ons leerde in het Onze Vader.

Jezus gebruikt graag het beeld van God als Vader. Een beeld met diepe wortels in de bijbelse en na-bijbelse joodse traditie. Het is een rijk en veelzeggend beeld, dat in het christendom een bevoorrechte positie inneemt temidden van andere beelden omdat God zichzelf als Vader openbaart. Wij begrijpen heel goed dat het beeld van de Vader soms moeilijkheden met zich mee kan brengen. Voor sommige mensen, veelal vrouwen, is het vaderbeeld beschadigd geraakt door negatieve ervaringen met concrete vaders of andere mannen. Voor hen is het vaderbeeld, door wat zij meegemaakt hebben, verbonden met macht en onder-

drukking in plaats van met zorg en barmhartigheid. Terwijl toch de God, die wij Vader noemen, de God van liefde is. Daaraan zouden alle vaders zich moeten spiegelen. God is "de Vader naar wie alle vaderschap in de hemel en op aarde genoemd wordt" (Ef 3,14-15). God overstijgt het aardse ouderschap: "Als vader en moeder mij verlaten, haalt de Heer mij in huis" (Ps 27,10). De bijbel kent ook beelden die aan het moederschap ontleend zijn, om de ouderlijke genegenheid van God uit te drukken. (Zie de tekst *Zou een vrouw haar zuigeling vergeten ... ?* op bladzijde 30). Het stemt tot dankbaarheid dat in onze tijd die beelden bijzonder tot leven komen. Zij kunnen ons geloofsleven verrijken.

Gelijkenissen over God de Vader

Wie is God de Vader? Daarover vertelde Jezus graag gelijkenissen. Een daarvan is bekend onder de titel 'de parabel van de verloren zoon' maar zou evenzogoed of zelfs beter 'gelijkenis van de barmhartige vader' of de 'gelijkenis van een vader met twee zonen' kunnen heten. In deze passage van het Lucas-evangelie (15,11-32) reikt Jezus ons beelden aan waarin wij onze eigen levensloop kunnen herkennen. Hij tekent een beeld van God dat ons diep raakt.

In het evangelie van Lucas gaan aan deze parabel twee verhalen vooraf die ook de zorg van God voor de mens in nood uitbeelden. Jezus geeft daar een vergelijking met de zorg van een herder, die zijn kudde achterlaat om op zoek te gaan naar een afgedwaald schaap, en met de volharding van een vrouw die heel haar woning ondersteboven haalt om een verloren munt op te sporen. De parabel die wij hier lezen gaat over een vader die naar zijn zoon die het ouderlijke huis verlaten heeft, uitziet, hem opwacht en tegemoet komt.

Aan het begin van dit hoofdstuk van het Lucasevangelie lezen we over de kritiek die

Zou een vrouw haar zuigeling vergeten ...?

De transcendentie van God moet steeds gerespecteerd blijven; beelden kunnen God niet vastleggen. De rijkdom aan bijbelse beelden van God kan ons helpen voor ogen te houden, dat God onze voorstellingen overstijgt. Zo zijn er in de bijbel, naast vele ‘manlijke’ godsbeelden ook diverse plaatsen waar ‘vrouwelijke’ beelden worden gebruikt om Gods liefdevolle zorg mee uit te drukken (Zie *Katechismus van de katholieke kerk*, 239).

Zoals een moeder haar kind troost,
zo zal Ik u troosten. (Js 66,13)

Verstild ben ik en gerust:
geborgen als een kind bij zijn moeder
zo ben ik, als een kind. (Ps 131,2)

Sion zei: “De Heer heeft mij verlaten,
de Heer is mij vergeten.”
Zal een vrouw haar zuigeling vergeten,
een moeder zich niet erbarmen
over het kind van haar schoot?
En zelfs als die het zouden vergeten;
Ik vergeet u nooit! (Js 49,14-15)

Jezus krijgt: “Die man ontvangt zondaars en eet met hen.” (Lc 15,2) Met de parabels die er op volgen zegt Jezus: Inderdaad, ik ontvang zondaars en eet met hen en daarmee laat ik zien wie God de Vader is. Hij is als een herder die zijn verloren schaap zoekt, als een vrouw die zoekt totdat zij gevonden heeft, als een vader die gelukkig is met de thuiskomst van zijn doodgewaande kind.

De ‘gelijkenis van de Vader’, waar hier onze aandacht naar uitgaat, inspireerde veel kunstenaars, waaronder Rembrandt. Hij heeft scènes uit dit verhaal verschillende keren afgebeeld met tekeningen, etsen en schilde-

rijen. De beeldtaal van Rembrandts grote schilderij *De terugkeer van de verloren Zoon* kan ons helpen door te dringen in de betekenissen van het verhaal. Afbeeldingen van dit doek zijn opgenomen in deze brief. Een deel van het commentaar van de Nederlandse priester Henri Nouwen (1932-1997) staat er bij afgedrukt. In zijn boek *Eindelijk thuis* beschrijft hij hoe dit schilderij hem trof en een geestelijk rijpingsproces in hem op gang bracht.

De gelijkenis van een vader met twee zonen

Iemand had twee zonen. De jongste zei tegen zijn vader: “Vader, geef mij mijn deel van de erfenis.” en hij verdeelde zijn vermogen onder hen.

Vrijheid

Kijken we naar de jongste zoon dan herkennen wij in hem bepaalde trekken van onszelf: de eigengereide en zelfstandige mens van deze tijd, die moeite heeft zich te binden en thuis te blijven en in plaats daarvan ‘rechten’ opeist en er op uit gaat. Bevaderen en bevoogden zijn allergieën voor de moderne mens, merkten we al eerder op. Zonder de jongste op voorhand te veroordelen zeggen we: “Goed, laat maar eens zien wat jij kunt! Wat ga jij met die rechten doen?” In onze samenleving zijn jongeren die uit huis gaan om op eigen benen verder te gaan de regel en zijn thuisblijvers de uitzondering. Zo’n initiatief als van de jongste zoon zien wij niet als breuk, maar als een bewijs van groei naar volwassenheid. Thuisblijvers staan bij ons onder de verdenking van passiviteit en onzelfstandigheid.

De vader gaat woordeloos en zonder reserve in op het verzoek van zijn Benjamin. Tegen het gebruik van die dagen in, geeft hij hem bij leven zijn kindsdeel. Al bij

het afscheid toont de vader zich dus grenze-loos goed en mateloos vrijgevig. Maar over zijn motieven lezen wij niets. Deze zwijgzaamheid roept vragen op. Overschat hij zijn kind? Laat hij de jongen met opzet het ongeluk tegemoet gaan? Vindt hij dit de beste manier is om hem levenservaring te laten opdoen? Herkennen wij in dit vertrouwen de mildheid van de Schepper, die ons deze aarde heeft toevertrouwd en moet toezien hoe wij met vallen en opstaan misschien iets terecht brengen van verantwoord beheer?

Niet lang daarna vertrok de jongste zoon met al zijn bezit naar een ver land, waar hij het verkwistte in een losbandig leven. Toen hij alles opgemaakt had, kwam er een zware hongersnood over dat land en ook hij begon gebrek te lijden. Hij zwierf rond tot hij in dienst trad bij een van de inwoners van dat land; die stuurde hem het veld in om varkens te hoeden. Graag had hij zijn honger gestild het voer dat de varkens aten, maar niemand gaf hem wat.

De keerzijde van de vrijheid

Het lot van de zoon toont de keerzijde van de vrijheid die de vader hem schenkt. Aan zijn feitelijke misstappen, de verkwisting van zijn bezit, worden weinig woorden besteed. Aan het effect ervan des te meer. Zijn verkwisting wordt voor de jongen zelf pas echt een probleem als de hongersnood aanbreekt. In tijden van schaarste blijkt dat het voortijdig opgevraagde en verkwistte erfdeel zijn redding had kunnen zijn. Het gat in zijn hand slaat een gat in zijn leven. Door bandeloosheid rest hem slechts een mensonterende band met varkens, die meer te eten hebben dan hij. Deze episode laat zien hoe breekbaar en vluchtig aardse goederen zijn, vooral als wij er op onbeheerste wijze gebruik van maken. Verkwisting is

niet alleen een individuele zaak. Zij kan een gevolg zijn van een mentaliteit die de hele samenleving in de greep houdt. Niet als een mens met existentiële verlangens naar morgen worden wij benaderd en zien wij onszelf, maar als consument met behoeften die liefst gisteren al bevredigd moesten worden. Echt geluk brengt die bevrediging niet en ons gevoel voor diepere waarden wordt erdoor geschaad.

Het verhaal roept op tot bezinning op onze genotzucht, onze verspilling van tastbare en ontastbare goederen en energie. Op welke reserves doen wij een beroep, als wij voor de vraag staan wat echt belangrijk is in ons leven? Die vraag wordt – net als in het verhaal schijnbaar te laat – actueel in tijden van schaarste en nood.

Los van God, los van de waarden waar het in het leven werkelijk om gaat, wanneer ons door de vingers glipt wat wij voor waardevol hielden ... op zo'n moment kan er heimwee naar God ontstaan. Zoals de gedachten van de jongen in het verhaal uitgaan naar zijn thuis.

Uit het oog, uit het hart?

Denkend over ontheemding, ontworteling en de waarde van geestelijke reserves gaan onze gedachten onwillekeurig ook uit naar de velen die de kerk kennen uit hun jeugd maar zich nu van het kerkelijke leven hebben afgewend. Lag hier een bewuste keuze aan ten grondslag? Dikwijls zal deze afwending eerder een geleidelijk proces zijn geweest. Het is vaak een afstand die ongemerkt is gegroeid, zoals wanneer je een bekende lange tijd niet meer ziet. Eerst uit het oog, en dan ook uit het hart?

Maar als kerkleiders en als kerkelijk betrokken gelovigen mogen wij niet voorbij gaan aan de vraag of wij er steeds in geslaagd zijn het evangelie geloofwaardig vorm te geven in onze kerkgemeenschap.

God laat de mensen niet meer los.
Hij houdt ze vast van eeuw tot eeuw.
Het is als in een winterbos
De zwarte stammen van de sneeuw

als teken van Gods grote trouw:
het duister heeft een witte grond
en in het land van leed en rouw
glanst het geheim van Gods verbond.

Want alles wat God ooit begon
dat rondt Hij af als een gedicht.
Kijk, in de donkere horizon
achter de bomen wordt het licht.

(J.W. Schulte Nordholt, *Winterbos*)

Waarom voelden velen zich er niet thuis? Wat het antwoord op deze vraag ook is, de zorg voor deze zonen en dochters van God, onze broeders en zusters, houdt ons bezig. Hoe slagen zij erin hun geestelijk erfdeel levend te houden zonder verbondenheid met de kerk? Waar vinden zij voedsel voor zichzelf en hun kinderen? Wij weten niet alleen dat velen in een geestelijke leegte terecht zijn gekomen, zij hebben ook bij ons, in onze kerkgemeenschap, een leegte achtergelaten die ons pijn doet.

Lijden dat mensen treft

Zoals bij de woorden ontheemding, ontworteling en geestelijke reserves onze gedachten uitgingen naar mensen die van de kerk verwijderd zijn geraakt, zo gaan bij het lezen over het lijden van de jongste zoon onze gedachten uit naar het lijden dat mensen treft. In dit verhaal wordt de jongste zoon getroffen door omstandigheden die hij niet meer in de hand heeft: een hongersnood, mensen die hem links laten liggen. Situaties die voor velen in onze tijd zeer

herkenbaar zijn. Dit verhaal gaat ook over ellende die mensen buiten hun toedoen treft. In en buiten onze geloofsgemeenschap hebben veel mensen zwaar lijden te verduren. Wie troost hen? Wie troost mensen met verdriet om een ingrijpend verlies, met een leven dat nog nauwelijks op een leven lijkt, met pijn, ziekte en de dood als enig gezelschap? Wie geeft troost die onze menselijke woorden en daden van medeleven overstijgt en hen bereikt op die plaatsen waar wij als medemensen nooit kunnen geraken?

Hier moeten en willen wij getuigen van Gods aanwezigheid, ook en juist in de diepste ellende. Hoe absurd het ook klinkt. Zo absurd als opstanding uit de dood. Zal God de Vader niet nabij zijn, aan wie lijden? Net als de Vader voor de jongste zoon in de parabel nabij is? Zullen ook zij die lijden aan onzegbaar verdriet uiteindelijk de woorden kunnen spreken: Eindelijk thuis! Wij geloven dat dat zo is. Wij bidden dat zij uit dit zelfde geloof ook in dit leven al troost kunnen putten. God de barmhartige, liefhebbende Vader zal ook hen uiteindelijk in de armen sluiten. God doet het al.

Hij kwam tot zichzelf

Toen kwam hij tot zichzelf en zei: "Zoveel dagloners van mijn vader hebben brood in overvloed, en ik verga hier van de honger! Ik ga terug naar mijn vader. Ik zal hem zeggen: Vader, ik heb gezondigd tegen de hemel en tegen u; ik ben niet meer waard om uw zoon te heten, behandel me aan als een van uw dagloners." En hij ging terug naar zijn vader.

Deze passage begint met een belangrijk gegeven. De jongen kwam tot zichzelf. Wij zouden kunnen zeggen dat hij weer bij zijn positieven kwam. Ondanks de boze werkelijkheid, die zijn leven beheerst, ziet hij

zichzelf. Dat stemt hem tot nadenken ... Dat is het begin. Wie eerlijk wil staan tegenover zichzelf, tegenover God en de naaste, moet tot nadenken komen over zichzelf. Nadenken over zichzelf is confronterend en kan leiden tot de bekentenis 'ik heb gezondigd'.

Zonde en schuld zijn geen populaire woorden in onze cultuur. Mogelijk is dat een reactie op tijden waarin op schuld en boete te zeer de nadruk lag. Maar dat laat onverlet dat we, als we niet meer over zonde en schuld spreken, iets wezenlijks verzwijgen van ons menselijk bestaan: God heeft verwachtingen van ons en Hij vertrouwt ons het leven in beheer toe. Wij beschamen dat vertrouwen niet alleen door de zonde zelf maar vooral door er in te volharden. Niemand ervaart het als een probleem wanneer een kind bij het leren lopen zich stoot en valt. Dat hoort bij het leerproces dat leven heet. Het wordt een probleem als dat leerproces nooit tot lopen leidt, als vallen de regel wordt en opstaan de uitzondering. Een lichaam dat niet voldoet wordt onderzocht. Willen wij niet in onze zonden volharden dan kunnen wij ook niet zonder regelmatig onderzoek van ons geweten. Wij vragen ons daarbij af: 'Ben ik op de goede weg? Volg ik Christus na? Is mijn leven in overeenstemming met wat God ermee voorheeft?' Is ook voor veel christenen in deze tijd dit gewetensonderzoek niet te zeer op de achtergrond geraakt?

De zoon in het verhaal komt tot inzicht over zichzelf en beseft dat de weg die hij ging hem van God afleidde: "Ik heb gezondigd tegen de hemel en tegen u." Met deze schuldbelijdenis zegt de jongen iets dat fundamenteel is voor ons geloof: wat mensen doen raakt God. Ten goede en ten kwade. De keerzijde van het dubbele liefdesgebod waarin Jezus de liefde tot God gelijkstelt aan die tot de naaste, is dat liefdeloosheid

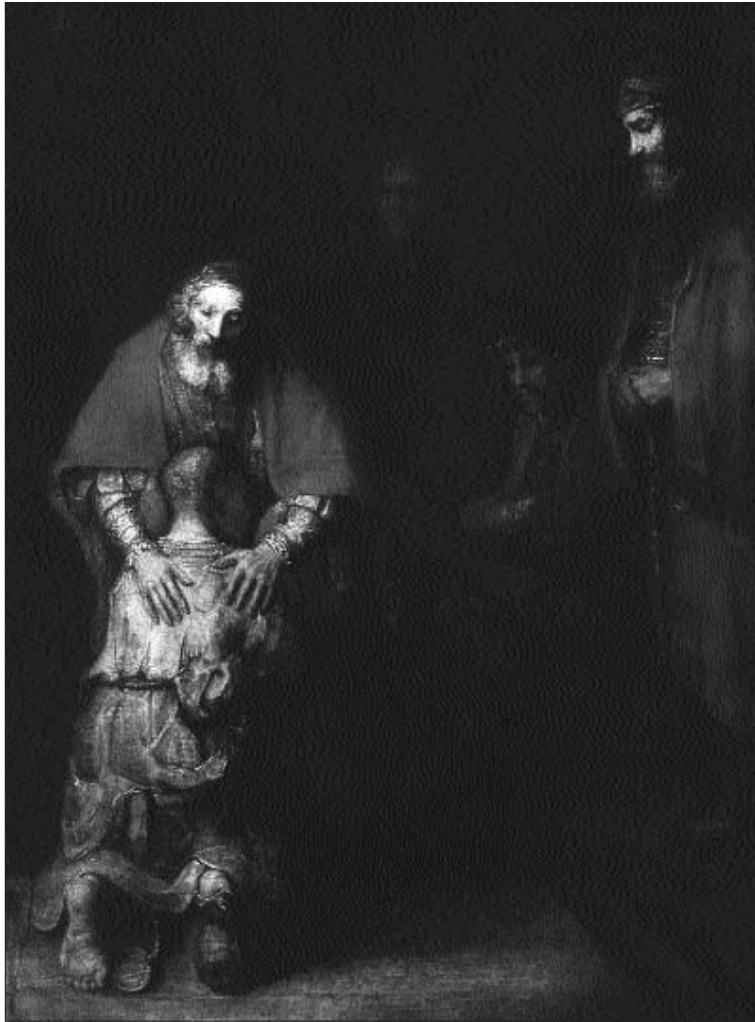
tot de medemens ook liefdeloosheid jegens de Hemel betekent. Van deze gedachten is heel de heilige Schrift doortrokken en het vormt het kernstuk van de prediking van de profeten (Mt 22,37-40).

Boete en verzoening

Wij geloven dat deze tijd behoefte heeft aan het kunnen uitspreken van schuld. Onze tijd wordt gekenmerkt door grijstinten in plaats van zwart/wit contrasten, door de verstrengeling van goed en kwaad, door ingewikkelde intermenselijke en maatschappelijk patronen. Schuld en verantwoordelijkheid zijn soms moeilijk te plaatsen en aan te wijzen. Daarnaast verschaft diezelfde ingewikkeldheid van onze samenleving ten onrechte dekking aan reële zonde en schuld en staat zij een loutering in de weg. In zo'n situatie neemt de noodzaak aan het uitspreken, het belijden van schuld niet af maar eerder toe. Wanneer zonde en schuld niet meer benoemd en beleden kunnen worden dragen mensen ze een leven lang met zich mee en gaan ze eronder gebukt, op welke manier dan ook.

Om tot een schuldbelijdenis te komen moet men het vertrouwen hebben dat men uiteindelijk veilig is, dat men weer thuis kan komen. De zoon weet zich ten diepste gedragen door zijn Vader, bij wie hij altijd opnieuw thuis mag komen. Haast vanzelfsprekend staat hier: "En hij ging terug naar zijn vader". Zo mogen ook wij steeds met een gerust hart op de vergevingsgezindheid van God de Vader een beroep doen. De ontvangst die de zoon uit de parabel ten deel valt overtreft zijn stoutste dromen.

In de kerk geven de sacramenten vorm aan de grote werkelijkheden van het leven. Schuld en vergeving horen daarbij. Het teken van vergeving in de kerk is het sacrament van boete en verzoening, waarin sacramentele woorden en gebaren Gods

Rembrandt van Rijn,
*De terugkeer van de
verloren zoon*, doek,
1666-1669, Sint
Petersburg,
Hermitage.

vergeving voor ieder persoonlijk tot werkelijkheid maken. (Zie de tekst *Het sacrament van boete en verzoening* op blz. 38). In de brief van de paus over de voorbereiding van het Jubeljaar 2000 worden wij opgeroepen in het Vaderjaar 1999 het sacrament van boete en verzoening opnieuw te ontdekken en te beleven. En tijdens ons bezoek Ad Limina in Rome onderstreepte de heilige Vader in zijn toespraak opnieuw het belang van dit sacrament.

Wij weten dat er, deels heel begrijpelijke, weerstanden bestaan tegen het sacrament van boete en verzoening ('de biecht'). Een sacrament dat veel jonge katholieken soms niet eens van horen zeggen kennen. Wij zijn ervan overtuigd dat de kerk pas een bloeiende gemeenschap kan zijn als zij erin

slaagt de sacramentele vormgeving van boete en verzoening weer tot een wezenlijk element van het kerkelijke leven te maken. Het is een uitdaging voor ons als bisschoppen, en voor de hele kerkelijke gemeenschap daartoe wegen te vinden.

Zijn vader zag hem

Toen hij nog ver van huis was, zag zijn Vader hem al en werd ontroerd; snel liep hij op hem toe, viel hem om de hals en kuste hem. "Vader," zei de zoon tegen hem, "ik heb gezondigd tegen de hemel en tegen u; ik ben het niet meer waard om uw zoon te heten." Maar de vader zei tegen zijn slaven: "Haal vlug de mooiste kleren en trek ze hem aan, doe een ring aan zijn vinger en schoenen aan zijn voeten. Haal het gemeste kalf en slacht het; laten we eten en feestvieren, want mijn zoon hier was dood en is weer levend geworden, hij was verloren en is teruggevonden."

En het feest begon.

Hier wordt duidelijk hoe Jezus zijn Vader kent en hoe hij Hem aan ons wil laten kennen. Een vader die reikhalzend op de uitkijk staat. Als hij zijn kind ziet aankomen, komt alles in beweging. Eerst zijn hart van ontroering; dan zijn benen, hij vergeet zijn waardigheid, en snelt zijn zoon tegemoet; dan zijn armen die omhelzen; en dan zijn mond, niet om te spreken maar om te kussen, te verzoenen. De eerste die spreekt is de jongen. Hij herhaalt letterlijk de belijdenis die hij in zijn diepste ellende in het varkenskot voor het eerst uitsprak. Maar de vraag om behandeld te worden als "een van uw dagloners" hoeft hij niet meer te herhalen.

Nog steeds spreekt de vader niet tot hem maar tot zijn slaven: haal vlug de mooiste kleren. Letterlijk staat er: 'het eerste kleed'. Het eerste is het beste. Ook kan bedoeld

zijn: het kleet dat hij voor zijn vertrek droeg. Met die kleren aan zijn lijf is hij weer de oude, is hij kind aan huis. Hij krijgt een ring aan zijn vinger, niet alleen als sieraad, maar ook als zegelring, waardoor hij rechtsgeldige transacties kan uitvoeren. Inclusief het uitgeven van geld! Wat een vertrouwen, gezien de gebeurtenissen die tot deze hereniging hebben geleid. En hij krijgt schoeisel, om zijn pijnlijke voeten voor verdere verwonding te sparen. Zou daarom deze psalm niet een geschikt lied zijn geweest om te zingen op het feest dat volgt.

*Zijn eigen boden zal Hij opdragen
om je te beschermen, waar je ook gaat.
Zij zullen je op handen dragen,
zodat je voet zich niet aan een steen
stoot. (Ps 91,11-12)*

Deze vader geeft blijk van grote vrijgevigheid en van bevrijdende liefde. Er wordt in dat huis inderdaad een nieuwe geboorte gevierd, een geestelijke wedergeboorte.

Opvallend is dat de vader nog steeds niet tegen zijn jongste zoon spreekt. Hem wordt niet de les gelezen. Er is geen preek, geen zout in open wonden, maar liefde als balsem voor de ziel. Deze vader lijdt zelf aan de pijn van zijn kind en komt zelf weer tot leven als hij zijn zoon terugkrijgt. De schroomvallige beweging van de zoon naar de vader wordt beantwoord met een gulle beweging van de vader naar zoon. Wanneer de kerk ook het huis van God wil zijn waarin voor velen plaats is, dan moet deze scène ook leiden tot bezinning binnen onze kerk. Slagen wij erin 'tegemoetkomend' te zijn, zoals de vader in de gelijkenis? Verheugen wij ons, wanneer mensen schoorvoetend naderbij komen? Nodigen wij dan uit om te "delen in blijdschap" (Lc 15,6)?

Henri Nouwen beschreef in zijn boek *Eindelijk thuis zijn indrukken bij dit schilderij van Rembrandt*

"Zelden werd Gods onmetelijke barmhartige liefde op een dergelijke aangrijpende manier tot uitdrukking gebracht. Elk detail van de gestalte van de vader – zijn gelaatsuitdrukking, zijn houding, de kleuren van zijn kleet en bovenal het stille gebaar van zijn handen – getuigt van Gods liefde voor de mensen een liefde die er vanaf het begin al is geweest en die er altijd zal zijn."

"De voetzolen van de knielende zoon vertellen het verhaal van een lange vernederende tocht. Hier zien we een man die van alles beroofd is, op één ding na: het korte zwaard dat aan zijn heup hangt; het uiterlijke teken van zijn adel; het enige symbool van zijn waardigheid dat hem nog rest. Ook in zijn diepe ontlustering klampt hij zich vast aan die ene waarheid dat hij nog altijd de zoon van zijn vader is."

"Rembrandt plaatst de oudste zoon op een afstand, onder de rond uitstaande mantel vandaan. De oudste zoon staat voor een dilemma: de onvergelykbare liefde van zijn vader aanvaarden of verwerpen; het aandurven geliefd te worden zoals zijn vader hem zo graag wil liefhebben of nadrukkelijk blijven eisen dat hij geliefd wordt, zoals hijzelf vindt dat hij geliefd hoort te worden. De vader wacht met uitgestrekte handen, maar weet dat de keuze aan de zoon is."

"Ik heb de indruk dat deze vaderhanden altijd al uitgestrekt zijn geweest, ook toen de zoon nog ver weg was en er geen schouders waren waarop zijn konden rusten. God heeft zijn armen nooit teruggetrokken, zijn zegen nooit onthouden, zijn mededogen nooit afgekeerd van zijn kind, zijn geliefde. Maar de Vader kon zijn kind niet dwingen thuis te blijven."

De handen verschillen sterk van elkaar. De linkerhand van de vader die de schouder van zijn zoon raakt, is sterk en gespierd. Hoe anders is de rechterhand van de vader! Deze hand houdt niet vast en pakt niet beet. Hij is verfiend, zacht en heel teder en wil alleen maar liefkozen en strelen, troosten en bemoedigen. Dit is de hand van een moeder."

Thuiskomen over de dood heen

Het leven van mensen is als een pelgrims-tocht. De weg is lang en vaak vol ontberingen. Wat ons gaande kan houden is ons geloof dat we op weg zijn naar huis. We dolen niet zinloos rond. Er is een Vader die op ons wacht. "In het huis van mijn Vader kunnen velen hun verblijf houden", zei Jezus. "Ja, ik moet weggaan en voor jullie een plaats gereedmaken." (Joh 14,2.3) Wij kunnen als kinderen van God een groei doormaken in ons kindschap: Steeds dichterbij Hem, tot we uiteindelijk bij God thuis zullen komen.

Dat betekent dat wij in dit leven momenten van 'thuiskomen' en 'gekend zijn' kunnen beleven. Die momenten staan steeds in het perspectief van het uiteindelijke thuiskomen en het ten volle kennen bij God. Dat is de toekomst over de dood heen, wanneer wij "intrekken bij de Heer" (2Kor 5,8).

Als Gods Geest dit besef in ons wekt, ontluikt in ons hart een vrede die de wereld niet geven kan. Niet dat daarmee lijden en dood verdwijnen. Zij komen in een ander licht te staan. De Vader die op ons wacht geeft kracht, troost en hoop. Zelfs als de liefste personen ons door de dood ontvallen, als wij uitroepen 'Waarom dit lijden?'. Ook dan vinden wij kracht om verder te leven. Want eens zullen alle tranen uit onze ogen worden gewist (Apk 21,4), als God ons thuisbrengt, thuisbrengt uit onze ballingschap. Paulus schrijft: "Nu kijken wij nog in een spiegel, we zien raadselachtige dingen, maar straks zien we van aangezicht tot aangezicht. Nu ken ik nog slechts ten dele, maar dan zal ik ten volle kennen zoals ik zelf gekend ben." (1Kor 13,12). Voor mensen die naar aardse maatstaven niet ontkomen aan ontheemd en ongekend zijn, voor wie geen zin ontdekt in het leed dat hem of haar treft, mogen deze woorden troost bete-

kenen. Paus Johannes Paulus II zei in 1985 te Banneux in een homilie over de christelijke zin van het lijden: "Ik nodig u uit om uw ellende toe te vertrouwen aan God de Vader, aan Christus, door Maria. Ik nodig u uit Hem niet zozeer om berusting te vragen, dan wel de moed om te blijven reageren, en de genaden te ontvangen van liefde en hoop."

Kinderen van één Vader

Maar zijn oudste zoon was nog op het land. Toen hij naar huis kwam, hoorde hij muziek en dans. Hij riep een van de knechten en vroeg wat er te doen was. Die antwoordde: "Uw broer is thuisgekomen en uw vader heeft het gemeste kalf geslacht, omdat hij hem gezond en wel terug heeft." Toen werd hij kwaad en hij wilde niet binnenkomen. Daarop kwam zijn vader naar buiten en probeerde hem tot andere gedachten te brengen. Maar hij gaf zijn vader ten antwoord: "Ik dien u nu al zoveel jaren en nooit heb ik een gebod van u overtreden, maar mij hebt u nog nooit een bokje gegeven om met mijn vrienden feest te vieren. Maar nu die zoon van u is thuisgekomen, die uw vermogen heeft verbrast, hebt u voor hem het gemeste kalf geslacht." Maar hij zei: "Jongen, jij bent altijd bij me en alles wat ik heb, is van jou. We moeten feest vieren en blij zijn, want die broer van je was dood en is weer levend geworden, hij was verloren en is teruggevonden." (Lc 5,11-32)

Het is niet afgelopen bij de hereniging van de vader met zijn jongste zoon. De vader heeft twee zonen. Naast de avonturier is er de oudste zoon die thuis bleef en zijn vader trouw diende. De thuiskomst van zijn broer en de gulle ontvangst brengt hem in een crisis. En nu voor het eerst in het verhaal

spreekt de vader tegen een van zijn kinderen en zegt heel aangrijpend: “Jongen, jij bent altijd bij mij en alles wat ik heb is van jou.” De vader geeft zijn jongste zoon allereerst de warmte van zijn toenadering, nabijheid en omhelzing. De oudste geeft hij zijn geruststellende woorden. Maar hij corrigeert hem ook. De afstand die de oudste schept door bits over “die zoon van u” te spreken, overbrugt de vader onmiddellijk door te spreken over “die broer van je”. Het beeld van de bittere oudste zoon laat zien hoe moeilijk en broos de harmonie binnen de mensenfamilie is. Dit verhaal “herinnert ons aan de noodzaak van een diepe omvorming van de harten om de barmhartigheid van de Vader te ontdekken en om het onbegrip en de vijandschap tussen broeders te overwinnen”, schrijft paus Johannes Paulus II (*Reconciliatio et paenitentia*, 6).

Mensen zijn elkaar als broeders en zusters gegeven. Met die titel spreken wij elkaar aan in de liturgie, ook tijdens de schuldbelijdenis. Meer en meer zouden wij dit ook zo moeten beleven en waarmaken. De godsrelatie en de relaties tussen mensen onderling zijn wezenlijk op elkaar betrokken. Daarvan getuigt ook de *Brief aan Diognetus*, een christelijke tekst uit de tweede eeuw:

*Hoe zou je God moeten liefhebben,
die eerst jou zo heeft liefgehad?
Als je van God houdt, zul je een
navolger zijn van zijn goedheid.
Want geluk wordt niet gevonden
door over je naasten te heersen,
of door macht te zoeken
over de zwakkeren,
of door rijk te zijn en geweld
te gebruiken tegen de armeren,
noch word je door deze dingen
een navolger van God.
Nee, Gods grootsheid wordt
niet door dergelijke dingen bepaald.*

*Integendeel, wie de last van de
naaste op zich neemt,
wie bereid is met de dingen
waarin hij beter af is
de minder bedeelde wel te doen,
wie wat hij van God heeft
ontvangen wil delen met wie
behoefstig zijn, en op die manier
een god wordt voor wie van hem
ontvangt, zo iemand is
navolger van God.*

Onderlinge liefde

Het samengaan van de liefde van God en de liefde van mensen onderling komt ook tot uitdrukking als wij God belijden als de Drie-een God, Vader, Zoon en heilige Geest. De Drie-eenheid komt in Schrift en traditie naar voren als liefdesgemeenschap. De kerkgemeenschap wordt ertoe opgeroepen een afspiegeling te zijn van die liefdevolle eenheid in God, zoals ook in het gebed van Jezus: “dat ze allen één mogen zijn. Zoals U, Vader, in Mij bent en Ik in U, zo moeten zij in Ons zijn” (Joh 17,21). De *Katechismus van de katholieke kerk* past dit onder meer toe op het christelijke gezin: “een gemeenschap van personen, een spoor en een beeld van de gemeenschap van de Vader en de Zoon in de heilige Geest” (2204).

“Iemand had twee zonen”, zo begon het verhaal. De bijbel kent verschillende broederparen: Kaïn en Abel, Ismaël en Isaak, Esau en Jacob. Kaïn doodt Abel, Ismaël en Isaac gaan ieder huns weegs, Esau en Jacob zullen zich uiteindelijk verzoenen. Als er een ding uit de lotgevallen van deze broers duidelijk wordt, is dat broeder- en zusterschap niet vanzelfsprekend is, maar telkens weer bevochten moet worden. En dat de tussenkomst van de Vader die ons wijst op onze diepe verwantschap nodig is. Met de psalmist spreken wij daarom onze bewondering en dankbaarheid uit wanneer het dan toch lukt.

Het sacrament van boete en verzoening

Over het sacrament van boete en verzoening bestaan veel misverstanden en verwrongen beelden. Zij komen deels voort uit een gebrekkige bediening van het sacrament in het verleden, deels uit een verkeerd begrip. Sinds de jaren zestig is de biechtpraktijk heel snel afgenomen. In de eerste helft van deze eeuw nam het sacrament van boete en verzoening voor veel katholieke gelovigen een belangrijke plaats in. Velen bewaren daar herinneringen aan, goede en slechte. Jongeren van vandaag hebben meestal helemaal geen ervaring met dit sacrament.

Op veel momenten in het kerkelijke leven komen schuld en vergeving aan de orde. Al bij de doop staat de vergeving van de zonde centraal. In de eucharistieviering wordt Christus present gesteld als het offer voor onze verzoening; in de zondagse liturgie, en in het bijzonder in boetevieringen belijden wij gezamenlijk onze schulden. Ook in gesprekken in het pastoraat kunnen schuld en vergeving op indringende wijze naar voren komen.

Van dit alles staat het sacrament van boete en verzoening niet los. Het is er het hoogtepunt van. Het is dé manier om van God vergeving te vragen, en te krijgen. Toen de Nederlandse vertaling verscheen van de *Orde van dienst voor boete en verzoening* schreven de Nederlandse bisschoppen: "Het besef van zonde en inkeer, van verzoening en bevrijding in Christus behoort tot de christelijke visie op de mens. Zonder deze waarden kan het christelijk leven zich niet ontplooiën, zonder het sacrament van de biecht missen wij een bron van verzoening en heil." Dat was ruim 20 jaar geleden. Nu zeggen wij: de tijd is er – wellicht meer dan toen – rijp voor dat de rijkdom van dit sacrament weer door velen herontdekt wordt.

In de *Orde van dienst voor het sacrament van boete en verzoening* wordt niet alleen het model geboden voor de 'privé-biecht' (met plaats voor een schriftlezing, gebed en een persoonlijk gesprek tussen de priester en de gelovige), maar zijn er ook modellen voor boetevieringen, echter steeds in combinatie met de mogelijkheid van persoonlijke belijdenis en de absolutie. Dat zijn immers twee wezenlijke elementen van het sacrament van boete en verzoening.

In de absolutieformule, die door de priester uitgesproken wordt, komen de wezenlijke elementen van dit sacrament tot uitdrukking. "God, de barmhartige Vader, heeft de wereld met zich verzoend door de dood en de verrijzenis van zijn Zoon en de heilige Geest uitgestort tot vergeving van de zonden; Hij schenke u door het dienstwerk van de kerk vrijspraak en vrede. En ik ontsla u van uw zonden in de naam van de Vader en de Zoon en de heilige Geest." In deze tekst komt de belijdenis van de Drie-ene God – het centrale mysterie van het christelijk geloof en het christelijk leven – op een kernachtige manier naar voren.

We zouden onze priesters, diakens, pastoraal werk(st)ers en alle gelovigen, met name hen die zich met de vormgeving van liturgie in parochies bezighouden, willen uitnodigen te zoeken naar mogelijkheden om het sacrament van boete en verzoening in het kerkelijke leven een plaats te geven, die past bij het belang ervan. We zien dat als een belangrijke opdracht, wel beseffend dat deze veel creativiteit en inzet zal vragen. Zowel om oude vooroordelen jegens het sacrament te overwinnen, als om oplossingen te vinden voor de moeilijkheden die ontstaan door het teruggelopen aantal priesters.

“Wat is het toch goed, wat is het heerlijk, om als broeders en zusters een-drachtig samen te wonen.” (Ps 133,1)

Gods liefde zet ons tot naastenliefde aan, en tot liefde voor heel de schepping. Zo worden wij navolgers van Hem in het spoor van Jezus. Deze navolging krijgt zijn voltooiing en bekroning in de medeverrijzenis en in het komende leven, het feest thuis bij de Vader.

Het Onze Vader

Als wij de heilige Schrift lezen en overdenken, zoals wij hierboven deden en zoals ook dagelijks gebeurt in prediking en catechese, spreken wij dikwijls over Jezus en over God de Vader. Nu brengen wij een schrifttekst onder de aandacht die alle christenen de kans geeft om niet over, maar met Jezus – in zijn Geest – tot de Vader te spreken in lofprijzingen en smeekbeden. Het gebed des Heren – het *Onze Vader* – waar wij hier natuurlijk op doelen, noemt de kerkvader Tertullianus “een korte samenvatting van het hele evangelie”, en Thomas van Aquino “het volmaaktste gebed”.

Met het *Onze Vader* hebben we woorden die tegelijk een bijbeltekst zijn om te overdenken en uit te leggen, en die tegelijk liturgische tekst zijn om te zingen en te bidden. Het is net als de andere hymnen in het Nieuwe Testament een soort Nieuwtestamentische psalm, maar nu gecomponeerd door Jezus Christus zelf.

Het *Onze Vader* is uniek omdat het het gebed van de Heer zelf is. Als we het *Onze Vader* bidden treden wij binnen, als aangenomen kinderen, in de intieme relatie tussen de Vader en de Zoon. God de Vader wacht op ons gebed en Christus biedt ons de kans om aan deze verwachting te voldoen. “Hier

ben Ik met de kinderen die God Mij gegeven heeft.” (Heb 2,13)

Leren bidden

Het *Onze Vader* is een gebed dat veel mensen uit het hoofd kennen. Dat is belangrijk, zowel voor volwassenen als voor kinderen. Hoe onthand ouders ook mogen zijn als hun kinderen moeilijke vragen stellen over geloof en zeden, niemand hoeft zich hiervoor te schamen. Het aanleren van het *Onze Vader* door het regelmatig samen te bidden behoort toch tot de kern van de geloofsopvoeding.

Hoe vreemd het ook klinkt, men hoeft een tekst nog niet volledig te begrijpen om hem te kennen en te bidden. Eerder omgekeerd, door een tekst te kennen, te herhalen, soms zelfs routineus om hem maar niet te vergeten, kan men hem allengs leren begrijpen. Juist omdat het *Onze Vader* als ‘korte samenvatting van het hele evangelie’ ons zo kernachtig en heel persoonlijk naar de Vader richt, kan het belang van dit gebed moeilijk worden overschat. Jezus gaf zijn leerlingen dit gebed als antwoord op een vraag: “Heer, leer ons bidden.” (Lc 11,1) Het wonderlijke van dit gebed is dus ook dat het leren bidden en bidden tegelijk is. Daarin stemmen gebed en het maken van muziek, maar ook bijvoorbeeld het beoefenen van sport, overeen: alleen doende leert men.

Kinderen van God

Het bidden van het *Onze Vader* verbindt ons met God. Als kinderen roepen wij God aan. “U hebt een Geest van kindschap ontvangen, die ons doet uitroepen: Abba, Vader!” (Rom 8,15). Daarmee verbindt het ons tevens met alle mensen, kinderen van dezelfde Vader.

In de tekst van het *Onze Vader* is de ‘verticale’ dimensie van onze relatie tot God nauw verbonden met de ‘horizontale’ van onze relatie tot onze naasten. Wij bidden tot

Onze Vader, wij bidden om ons brood, vergeving van onze schulden ...

“Dat ‘ons’ erkent Hem ook als de Vader van alle mensen en wij bidden tot Hem voor alle mensen, in solidariteit met hun noden en smarten”, schrijft de *Katechismus van de katholieke kerk* in nr. 2829. Deze solidariteit heeft persoonlijke en structurele aspecten. De *Katechismus* in nr. 2832: “Het vernieuwende (van het komende rijk Gods) moet tot uiting komen in de totstandkoming van de rechtvaardigheid in de intermenselijke en sociale, de economische en internationale betrekkingen, zonder ooit uit het oog te verliezen dat er zonder mensen die rechtvaardig willen zijn, geen rechtvaardige structuur bestaat.”

De inhoud van het *Onze Vader* is zeer rijk. Het is goed, zowel voor wie ermee vertrouwd is als voor wie er mee vertrouwd wil raken, om regelmatig stil te staan bij bepaalde woorden en wendingen van dit gebed, om zo steeds meer de rijke inhoud ervan te kunnen proeven.

God die op ons wacht

Een aspect dat ons in verband met het thema van deze brief ter harte gaat willen wij tot slot nog belichten aan de hand van bede ‘uw Rijk kome’. Als Jezus zijn leerlingen, en dat zijn ook wij, leert bidden gaat

hij natuurlijk niet voorbij aan het hart van zijn prediking. Hij begint er zijn verkondiging mee en het is de zin van zijn oproep tot bekering (Mt 5,17). ‘Uw Rijk kome’ is daarom een centrale bede in het *Onze Vader*. Wij kunnen ons heel goed voorstellen dat de Heer deze bede met klem en smekend heeft uitgesproken.

Als wij het *Onze Vader* bidden komen wij als het ware thuis bij de Vader. Het gebed verwijst naar ons dagelijks leven:

- leven volgens Zijn wil;
- ons levensonderhoud dat wij van Hem ontvangen;
- ons falen dat Hij ons vergeeft;
- de beproeving en bekeringen waarvoor wij Hem vragen gespaard te mogen blijven.

Tegelijkertijd wordt heel dit dagelijks leven in het perspectief van het Koninkrijk Gods en de voltooiing der tijden geplaatst. Voorafgaand aan onze vragen klinkt het ‘uw Rijk kome’. Dit gebed brengt ons dus niet alleen vandaag thuis bij de Vader, maar opent ook onze blik naar God die op ons wacht aan het einde der tijden. Halen wij het beeld van de vader uit de gelijkenis weer voor ogen, dan kost het niet veel moeite hem te zien staan op een heuvel, vol verwachting, uitkijkend naar de komst van zijn kind. Met de armen gespreid komt hij op ons toe. Zo mogen wij ook onze bestemming zien. Eindelijk thuis bij de Vader.

Besluit

Ter voorbereiding op de viering van het millennium namen wij ons voor drie brieven te schrijven: een over Jezus Christus *God met ons*, een over de heilige Geest *God in ons* en een over God de Vader *God die op ons wacht*. Wij zien deze brieven als een drieluik, waarvan wij nu het middenpaneel heb-

Het vrije gebed en het formuliergebed

Het formuliergebed heeft, naast het vrije gebed een eigen waarde. Je zou het vrije gebed ‘gebed van expressie’ kunnen noemen. Hierin gaat de stemming en het verlangen om te bidden vooraf aan de woorden. Het formuliergebed zou je ‘gebed van empathie’ kunnen noemen. Daar is het namelijk andersom. De woorden komen eerst.

Doordat wij langzaam doordringen, ons inleven, in de betekenis van de woorden, raken wij afgestemd op God.

ben aangebracht. Het drieluik is nu geopend voor ieder die het wil zien. En het toont in een oogopslag waarvan wij willen getuigen: ons geloof in de Drie-ene God. De brief over Jezus Christus begonnen we met de kleinste en de meest uitgesproken geloofsbelijdenis in deze God, het kruisteken. Nu willen wij deze brief afsluiten met de formule waarmee wij in de dagelijkse liturgie de psalmen afsluiten, tot lof van de Drie-ene God.

*Eer aan de Vader
en de Zoon
en de heilige Geest
zoals het was
in het begin
en nu en altijd
in de eeuwen der eeuwen.
Amen.*

Een gebed voor elke dag

In de oude kerk bestond al het gebruik om het Gebed des Heren bij de doop aan de dopeling over te dragen als een teken van de nieuwe geboorte in Christus. En dat gebeurt nog steeds in het ritueel voor het doopsel van een volwassene. Het is eveneens een oer-christelijk gebruik het *Onze Vader* enkele malen per dag te bidden. Zou het voorbereidingsjaar 1999 – het jaar van de Vader – niet een goede gelegenheid zijn voor alle gedoopten zich toe te leggen op het regelmatig bidden van het *Onze Vader*, bijvoorbeeld elke ochtend en avond, zoals dat ook in het getijdengebed gebeurt? Dat helpt de gedoopte te groeien in het bewustzijn kind van God te zijn. Het verbindt ons met alle christenen die het *Onze Vader* bidden, en met al onze broeders en zusters, kinderen van dezelfde Vader. En het maakt ons bewust van de liefdevolle aanwezigheid van God de Vader, bij wie wij allen eens helemaal thuis zullen zijn.

*Onze Vader die in de hemel zijt;
uw naam worde geheiligd;
uw rijk kome;
uw wil geschiede op aarde zoals in de hemel.
Geef ons heden ons dagelijks brood;
en vergeef ons onze schuld,
zoals ook wij aan anderen hun schuld vergeven;
en leid ons niet in bekoring;
maar verlos ons van het kwade.*

Naast deze uitgave verschijnen

- een videoband van de tv-uitzending naar aanleiding van de brief, te bestellen bij RKK/KRO, afdeling godsdienst tv, Postbus 23000, 1202 EA Hilversum door overmaking van f 25,- op rekeningnummer 82020 o.v.v. 'God die op ons wacht'.
- een bewerking van de brief op internet (www.omroep.nl/rkk/).

Gegevens (genoemde) literatuur

Henri Nouwen, *Eindelijk thuis: gedachten bij Rembrandts 'De terugkeer van de Verloren Zoon'*, Lannoo, Tielt 1996.

Johannes Paulus II, *Tertio millennio adviente*, apostolische Brief over de voorbereiding op de viering van het Jubileumjaar 2000, in: *Kerkelijke documentatie*, 1995, nr.1, te bestellen bij het Secretariaat RKK, Postbus

13049, 3507 LA Utrecht, tel.: 030 23 26 909,
fax: 030 23 34 601, e-mail: bestel@rkk.nl

Katechismus van de katholieke kerk, SRKK-Utrecht/Licap-Brussel 1995, verkrijgbaar in de boekhandel.

Johannes Paulus II, *Reconciliatio et paenitentia*, postsynodale apostolische Exhortatie over de verzoening en boete in de zending van de kerk in deze tijd, in: *Archief van de Kerken*, maart 1985.

Nationale Raad voor Liturgie, *Orde van dienst voor boete en verzoening, Nederlandse uitgave van de Romeinse Ordo*, Zeist 1976, te bestellen bij het Secretariaat RKK, Postbus 13049, 3507 LA Utrecht, tel.: 030 23 26 909, fax: 030 23 34 601, e-mail: bestel@rkk.nl

Brief van de r.-k. bisschoppen aan hun pastores bij de Nederlandse vertaling van de nieuwe *Orde van dienst voor boete en verzoening*, in: *Archief van de Kerken*, 21 december 1976. Zie ook nog: Bisschoppelijke adventsbrief 1973, *Bekering en vergeving*,

in: *Archief van de Kerken*, 24 december 1973.

Nationale Raad voor Liturgie, Interdiocesane Commissie voor Liturgische Zielzorg, *Getijdenboek, gebeden voor elke dag*, Zeist/Brussel 1990, te bestellen bij het Secretariaat RKK, Postbus 13049, 3507 LA Utrecht, tel.: 030 23 26 909, fax: 030 23 34 601, e-mail: bestel@rkk.nl

Johannes Paulus II, *Toespraak tot de Nederlandse bisschoppen tijdens het Ad limina-bezoek juni 1998*, in: *Kerkelijke documentatie*, 1998, nr. 6, te bestellen bij het Secretariaat RKK, Postbus 13049, 3507 LA Utrecht, tel.: 030 23 26 909, fax: 030 23 34 601, e-mail: bestel@rkk.nl

Brief aan Diognetus, een Nederlandse vertaling verscheen in: A. Klijn, *Apostolische Vaders III*, Baarn 1967.

Kardinaal A.J. Simonis, *Op de adem van het leven: gedachten over het Onze Vader*, Kampen, z.j.

Johannes Paulus II

Gebed bij gelegenheid van het derde voorbereidingsjaar op het Jaar 2000 (toegewijd aan God de Vader)

Gezegend zijt Gij, Heer,
Vader in de hemel,
in uw oneindige barmhartigheid
hebt Gij omgezien naar de ellende van de mens
en hebt Gij ons Jezus gegeven,
uw Zoon, geboren uit een vrouw,
onze vriend en redder,
onze broeder en verlosser.

Algoede Vader, wij danken u
voor de gave van het heilig Jaar;
laat het een gunstige tijd zijn,
een jaar waarin uw afgedwaalde kinderen
terugkeren naar het vaderhuis,
waar Gij op hen wacht in uw grote liefde,
om hun de kus van vergeving te schenken
en hen gekleed in feestgewaad
te verwelkomen aan uw tafel.

allen: Vader, aan U komt alle lof toe,
tot in eeuwigheid.

Vader, bron van genade en goedheid,
in dit heilig Jaar vragen wij u,
dat onze liefde tot U en onze naasten
wordt versterkt,
dat de leerlingen van Christus
gerechtigheid en vrede bevorderen,
dat de blijde boodschap
aan de armen wordt verkondigd
en dat de kerk, onze moeder,
haar voorliefde laat blijken
voor de kleinen en allen
die het kind van de rekening zijn.

allen: Vader, aan U komt alle lof toe,
tot in eeuwigheid.

Vader, die recht verschaft,
laat het jaar van het grote jubileum
een gunstige gelegenheid zijn voor alle
katholieken,
dat zij opnieuw de vreugde vinden

om te leven vanuit het horen van uw woord
en in de overgave aan uw wil,
dat zij de waarde ontdekken
van de gemeenschap onder de broeders en zusters,
wanneer zij samen het brood breken
en U loven en prijzen
in hymnen en gezangen,
ingegeven door de Geest.

allen: Vader, aan U komt alle lof toe,
tot in eeuwigheid.

Vader, rijk aan barmhartigheid,
laat dit heilig Jaar een tijd zijn
van openheid, dialoog en ontmoeting
met allen die in Christus geloven
en met de leden van de andere godsdiensten:
laat vanuit uw onmetelijke liefde
aan allen uw barmhartigheid zien in overvloed.

allen: Vader, aan U komt alle lof toe,
tot in eeuwigheid.

God, Vader almachtig,
laat al uw kinderen begrijpen
dat zij op de weg naar U,
laatste doel van elke mens,
worden vergezeld door de liefdevolle aandacht
van de heilige maagd Maria,
beeld van de zuivere liefde,
door U gekozen tot moeder van Christus
en tot moeder van de kerk.

allen: Vader, aan U komt alle lof toe,
tot in eeuwigheid.

U, Vader van alle leven,
begin zonder begin,
hoogste goedheid en eeuwig licht,
U zij met de Zoon en met de heilige Geest
alle eer en heerlijkheid,
lof en dank
tot in de eeuwen zonder einde.

allen: Amen

Vertaling. © Nationale Raad voor Liturgie te Zeist